

1782.

*

1. Adlermann : Programma, quo ordinarius senior ceterique assessores fac. jur. memoriam Adlermannianam
... indicunt.

*

2. Bornius : Collationem juris Criminalis IX.
Programma, quo ordinarius senior ceterique assessores fac. jur. memoriam Bornianam indicunt.

3 *

Erhardus, Christianus Panil : Programma, quo ordinarius senior ceterique assessores fac. jur. sollemnibus Doctoralia Christiano Panil Erhardo
... collata indicunt.

4 *

Kuislnerus, Emanuel Gustidius : Tractationum de actione Pauliana continuatio. Programma, quo ordinarius senior ceterique assessores fac. jur. sollemnibus Doctoralia Emesti Kuislneri
Kuislneri indicunt.

5 *

Zochen Guelpius Christianus Albertus : Collationem juris Criminalis X. Programma, quo ordinarius senior ceterique assessores fac. jur. sollemnibus Doctoralia ... Guelpii Christiani Alberti de Zochen indicunt.

1782.

6. ^{*}Schoenburg, Hermannus Emichus, S.R.J. Comes a: Local.
Casium juris Criminalis VIII. Programma, quo ordi-
nariis senior et ceterisque doctores praes. jur. solen-
nia doctoralia Hurris Ernesti S.R.J. Comitis Gy-
nastae a Schoenburg in die sunt. 12
7. Assmann, Christianus Golphard: De conditione metal-
licorum universa. 13
8. Bauer, Hermannus Gorpheus, praes. jur. procancelarius:
De actione Pauliana. Programma, quo sollemnia
doctoralia Hurris Ferdinandi Austelii in die est. 14
9. Brinnerus, Christianus Gollub: De finibus jurispruden-
tiae naturalis circa fenda regundis. 15
10. Brinnerus, Christianus Gollub: De successione fen-
dorum non secundum jus representationis sed
linearum praerogativam ordinanda. 16

1782.

11. Böhmerus, Christianus Godlob : De supremo Imperatorio
et Romanorum munus.
12. Chladenius, Emanuel Florens Fistorius : De characteribus
ecclesiasticis principum.
13. Erhard, Christianus David : De vicariatu brenico.
lib II
14. Erhard, Christianus David : De prudentia in legibus
evadendis et habenda.
15. Hebenstreit, Martinus Michael : Meditationes
nonnullae ad jus publicum.
16. Huebel, Mauritius Ludovicus : De optione uxoris
ejusque haereditas in bonis mariti defuncti,
praesertim ex jure brenico, competente.
17. Hübel, Martinus Ferdinandus : Num ob renovatio-
nem simultaneae investiturae a proximioris simi-
lance investito omisso, consolidatio fenti tempo-
raria, existente successione casu, licita debeat?

1782.

18. Tumpius, Jo. Fridericus: *Historia juris civilis
de divortiorum causis et poenis et legibus
utriusque codicis et novellis illustrata.*
19. Keesius, Jacobus Fridericus: *Observationum juris
Criminalis specimen I.*
- 20¹. Kuischius, Ernestus Gustavus: *De antiquissimis
mercaturae judiciis*
- 20² ^{*} Kuischius, Ernestus Gustavus: *Diploma, quo col
legium jurisconsultorum Lipsiense ... Ernesto Kuisch
ius Kuischiano utriusque juris doctoris ... hono
ris antehab.*
21. Pratte, Fridericus: *Animadvertionum forensium
specimen.*
22. Puchmannus, Jo. Lud. Don. fac. jur. prorektorius:
*Programma, quo sollemnia inauguralia Mauritii Lu
dovici Habelii ... indicit.*

1762.

23. Puchmann, Jos. Lud. Em: *Apkorsi mi juri Crimi-*
nalis.
24. Schott, Augustus Fredericus: *De iudicio super*
successione in majoratu saepe arduo. Program-
ma, quo orationem auspicalem indit.
25. Schott, Augustus Fredericus: *Observationes ad ce-*
rum Saxonicam Veteralem de causarum minutarum
processu. Spec. I. Programma, quo sollemnia Veteralis
Universitatis Florentis Frederici Galadani indit.
26. Stockmann, Aug. Conrad: *De Cerere legifera. Program-*
ma, quo ad orationem auspicalem iuritat.
27. Stockmann, Frid. Tranzoll: *De legibus Romanorum*
destruatis.
28. Stockmann, Augustus Cornelius: *De literarum obli-*
gatione.
29. Winkler, Carolus Gottfried, de fac. j. p. procancelarius: *Corollarium juri Criminalis V. Programma, quo sollemnia*
inauguralia Frederici Præse indit.

1782.

30. Winkler, Carolus Godspers, de: Observationes quaedam
ad § 1. Legis Saxonicæ Electoralis nominatæ de
Citatione Electorali in causis civilibus.
31. Jollerus, Frid. Gottlob: De hereditatione in modico
et fendis bene merito facta.
32. Jollerus, Frid. Gottlob: Anus dan. de successione.

actan
c

21

1782, 28

DE

LITTERARUM
OBLECTATIONE

P. 316

ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS
AVCTORITATE

PRAESIDE

AVGVSTO CORNELIO
STOCKMANNO

D. IV. APRIL. MDCCCLXXXII

DISPVTABIT

AVCTOR

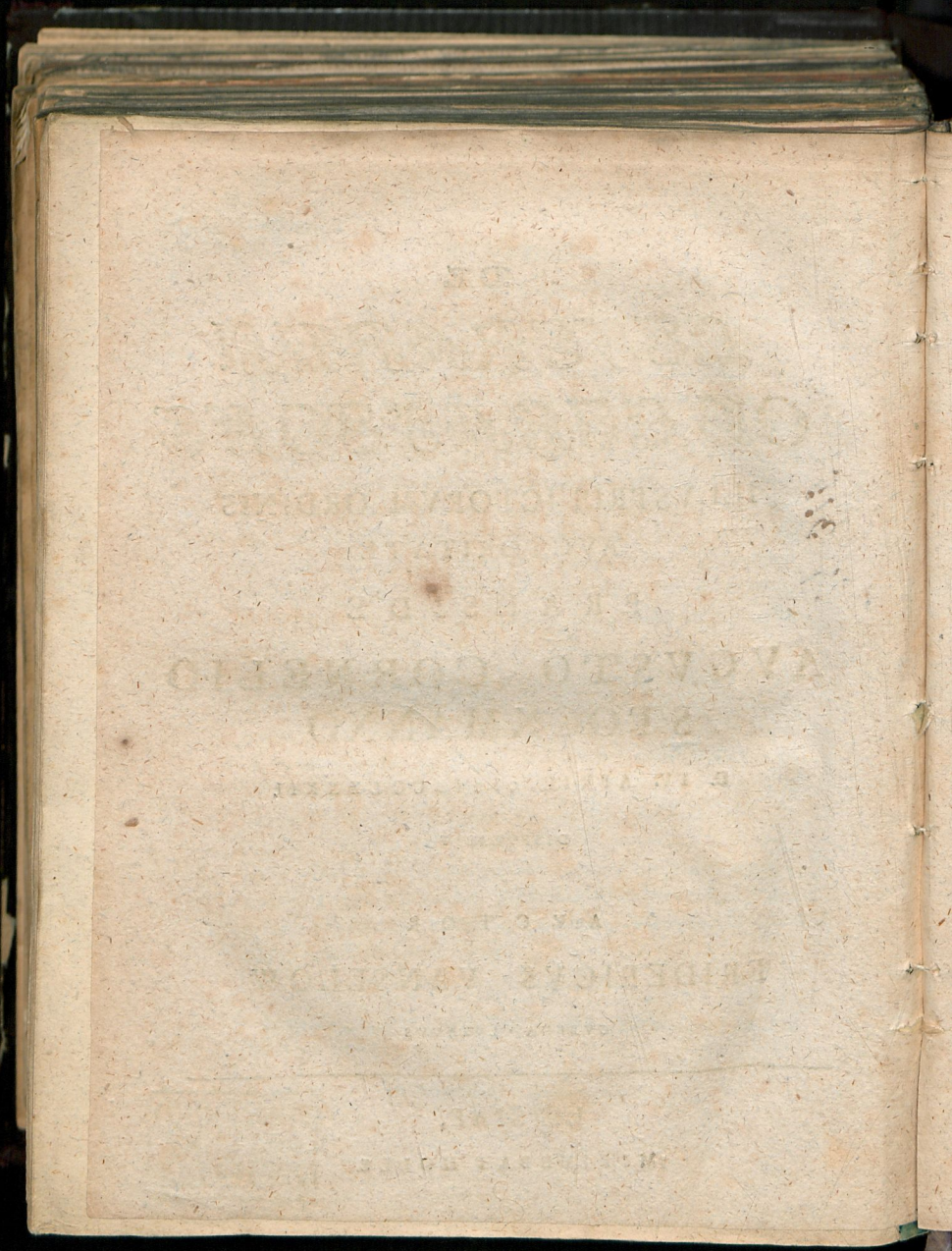
FRIDERICVS VANSELOW

GVBENA • LVSATVS

LIPSIAE,

IMPRIMEBAT HOLLE.

V I R O
I V R I V M C O N S V L T I S S I M O
E X C E L L E N T I S S I M O
A M P L I S S I M O
C A R O L O F E R D I N A N D O
R I C H T E R O
C O N S V L I C I V I T A T I S G V B E N E N S I S

E I V S D E M Q V E

I N C O M I T I I S I N F E R I O R I S L V S A T I A E
P V B L I C I S S E N I O R I M E R I T I S S I M O

P A T R O N O
M V L T I S N O M I N I B V S
D E V E N E R A N D O

VIRI
IVRVM CONSTITVENDVM
EXCELLENSSIMO
ANNO DOMINI
CAROLO FERDINANDO
RICHTER
CONSTITVENDVM
PUBLI
PATERNO
MIS
BEVERANDO

VIR ICTISISIME EXCELLENTISSIME
AMPLISSIME
PATRONE PIE COLENDE,

Quod multis accidere solet, ut in eligendo, cui potissimum libellum academicum inscribant, nomine diu haesitent atque anxie circumspiciant, id mihi plane non accidisse, ingenue profiteor. Nam cum tot et tanta benignitatis atque beniuolentiae, qua TV, VIR VENERABILIS, a prima inde aetate me exornasti, extant documenta, ut me, cum patriis adhuc laribus litarem, non solum benigno hospitio exciperes, sed et rebus meis egregie prospiceres; profecto hunc libellum tenuem insigni TVO nomine ornaturus tantum abest, ut in audaciae suspensionem incurram, ut potius pietas, qua TIBI obstrictus sum, hoc ipsi a me exigat,

gat, et iure quodam suo postulet. Equidem probe scio, leuissimum hoc pietatis meae specimen neque eruditioni TVAE respondere, neque etiam beneficiis TVIS grato animo collaudandis vires meas pares esse. Nihilominus tamen futurum esse, ut has qualescunque ingenii mei et diligentiae primitias placido et sereno vultu excipias, eximia TVA humanitas et singularis adversus me amor non tam sperare, quam confidere iubet. Quod ad me attinet, Deum Optimum Maximum ardentissimis semper implorabo precibus, ut TE, PATRONE OPTIME, cum splendidissima familia diu adhuc sospitem et incolumem praesistere, et in diuturnam civitatis Gubenensis, cui egregium affers et decus et praesidium, felicitatem per longam annorum seriem conservare velit. Quas preces, si ratas esse iusserit immortale numen, spes mihi affulget laetissima, fore, ut non solum et in posterum sub fauoris TVI umbra dilitescere, sed etiam de communi nostratum felicitate impense laetari possim.

NOMINIS TVI AMPLISSIMI

Scripsi

Lipsiae a. d. IV. Non. April.

MDCCCLXXXII.

cultor observantissimus

FRIDERICVS VANSELOW.

Disputant inter se Icti, sique haud exigui nominis viri de literarum obligatione eiusque natura et indole. Sunt, qui, quoniam ab utraque parte contrahentium vera voluntas, adeoque verus consensus desideretur, contractibus veris eam annumerandam esse negent. Sunt etiam, qui obligationis huius fundamentum in numeratione ponendum et ad solam mutui, quod rei tamen traditione perficitur, causam referendum esse contendunt. Sunt denique, qui missis omnibus aliis, exiguum huius doctrinae usum ex hodiernis moribus demonstrant. In tanta doctissimorum Ictorum diuersitate, licet de hoc contractu eiusque usu hodierno multa multi scriplerint, e quibus caeteris potissimum palmam praecipiunt LVDWIGIVS ^{a)}, ZOLLERVS ^{b)}, MENCKENIVS ^{c)}, GVDNLINGIVS ^{d)} et qui recentiori aetate peculiare ea de re commentarios ediderunt, GEORGIUS SAMVEL MADIHN ^{e)} et IOACH. ERDMANN SCHMIDT ^{f)}, tamen operae pretium me facturum esse arbitror, si naturam huius obligationis e natalibus suis repetitam paulo curatius inuestigandam ipsumque Institutionum Imperialium locum, qui de hoc contractu praecipit, observationibus nonnullis illustrandum mihi sumsero. In quo quidem, vi, relicto quodam spicilegio, conamen

a) in D. de nexu scripturae et subscriptionis, Hal. 1737. 4.

b) in D. de vero fundamento contractus chirographarii, Lipf. 1744.

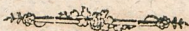
c) in D. de vera indole literarum obligationis et exceptione non numeratae pecuniae, Lipf. 1749.

d) in Gundlingianis part. XXXX. p. 410. et latine reddita a Guil. Or-

tone Reizio in excursu XVII. p. 1212. edit. Theophil.

e) in D. de vera indole literarum obligationis atque exceptionis non numeratae pecuniae earumque usu in foris nostris cessante, Hal. 1760.

f) in D. an et quatenus literarum obligatio in Germania locum habeat, Ien, 1766.

men hoc a summorum virorum laboribus alienum deprehendent, qui
 scriptionem hanc qualemcunque cum ipsorum opera comparaturi sunt:
 ita benevolos lectores, ut iuuenili aetati aliquam veniam dent, vehe-
 menter oro atque obtestor. Habet autem IUSTINIANVS IMP. §) in ipso Institutionum textu haec:

Olim scriptura stabat obligatio, qua nominibus fieri dicebatur, quae nomina hodie non sunt in usu. Pluris si quis debere §. scripserit, quod ei numeratum non est: de pecunia minime numerata, post multum temporis exceptionem opponere non potest; hoc enim §. epistime constitutum est. Sic fit ut hodie, dum quaeri non potest, scriptura obligetur: et ex ea nascitur conditio, cessante scilicet verborum obligatione. Multum autem tempus in hac exceptione antea quidem ex principalibus constitutionibus usque ad quinquennium procedebat: sed ne creditores diutius possent suis pecuniis forsitan defraudari, per constitutionem nostram tempus coartatum est, ut ultra biennii metas huiusmodi exceptio minime extendatur.

In vniuersum quidem qualis fuerit illa, cuius hoc loco mentio fit, obligatio, disquirendum est. De literarum obligatione nominibus olim facta differit CICERO h), vbi turpis a Memmio et Caluino initae pactionis mentionem facit, haec pactio, inquit, non verbis, sed nominibus, et per scriptionibus multorum, tabulis esse facta cum diceretur: prolata a Memmio est, nominibus inductis. Qui diligentius Romanorum varios pecuniam creditam probandi modos et literarum virtutes memoriae prodidit GELLIVS i); is de creditore agente aduersus debitorem morosum, qui numeratae pecuniae probationem postulabat, haec profert: is cum suis multis patronis clamitabat probari apud me debere pecuniam datam co-suetis modis, expensu latrone, mensae rationibus, chirographi exhibitione, tabularum obligatione, testium intercessionem, ex quibus omnibus si nulla re probaretur, dimitti iam se oportere et aduersarium de calumnia damnari. Erudite de his scripturae figuris differit et ex antiquitatibus ad eam rem illustrandam multa

g) lib. III. cap. XXI. §. vn.

h) lib. IV. ad Att. ep. 18.

i) Noct. Att. lib. XIV. c. 2.

multa congeffit CLAVD. SALMASIVS ^{k)} coniungendus cum aduersario accerrimo DES. HERALDO ^{l)}, atque fulti his auctorum veterum locis plerique in tradendo, quod inter antiquam et nouam literarum obligationem intercedit, discrimine, priorem illam de expensi latione intellexerunt propterea, quod nominibus, tabulis inscriptis, non minus obligatus fuerit debitor, ac si stipulatio, aut aliud vinculum affuisset. Falso. Duplex erat ipsa illa antiqua literarum obligatio. Romani, si cui pecuniam mutuam dabant, solebant aut ex arca et domo, vti leges loquuntur, aut ad publicas argentatiorum tabernas et mensas numerare. Si prius actum erat: redigebantur sola debitorum nomina in expensi et accepti tabulas, aut calendaria: sin posterius; vtriusque, et creditoris et debitoris nomina in rationes referebant argentarii. Ex vtraque contrahendi ratione oritur quidem obligatio: sed eius fundamentum non est scriptura, quae sola nostram causam absoluit, sed numeratio pecuniae. Neque vero in expensi latione, aut calendariis, neque in mensae scriptura hoc efficitur, vt, quod ad naturam obligationis literalis pertinet, totius negotii efficacia sola ex scriptura dependeat, sed hoc tantum, vt illa scriptura, si debitor numerationem in dubium vocare velit, fidem debiti faciat, adeoque inter instrumenta et media probandi referenda sit. Restringenda igitur haec nominibus facta obligatio in eum casum, si quis ereditum antiquum, nouatione facta, in alterum creditum transferret, confecta in eam rem scriptura et solenni ritu confirmata. Enuncitur hoc e CAIⁱ ^{m)} ICti institutionibus, *literis, inquitentis, obligatio fit, aut a re in personam, aut a persona in personam. A re in personam, velut, si id, quod ex emtione, aut conductione, aut societate debes, alii reddas: A persona in personam, velut, si id, quod mihi alter debet, alteri personae delegem, vt reddere debeat.* Ab Aniano haec ICti verba interpolata, certe librariorum incuria plane corrupta esse censet non solum OISELIUS ⁿ⁾, sed etiam FABROTIVS ^{o)}. Quicquid sit, nihil tamen faciunt ad nomina illa foeneratorum, imo potius conueniunt cum iis, quae de contractibus

k) de modo vsurar. c. X. et XI.

l) in animad. ad ius Atticum Salmast. c. 11. et 12.

m) lib. II. Tit. IX. de oblig.

n) in notis ad Caii Inst.

o) in not. ad Theophil.

tractus literalis natura et indole traduntur a THEOPHILO P), qui e veteribus Iureconsultis, forte ex ipsis integris ac genuinis Caii Institutionibus ea, quae profert, haussisse videtur, vti recte suspicatur SCHVLTINGIVS q). Nam vixit Theophilus eo tempore, quo integra adhuc veterum Ictorum scripta extabant. Ex his multa depromere et mutare potuit, ad illustranda ea, quae in Institutionibus, cum iam in defuetudinem abiissent, obiter et *ὡς ἐν παράδειγμα* tantum commemorantur. Is quidem luculentam huius rei notionem exhibet his fere verbis: *λίτερος ἐστὶ τὸ παλαιὸν χρέος εἰς καιρὸν δεινέιον μεταχηματιζόμενον ἔρηματι, καὶ γράμματι τυπικῶς*. Pluribus tum commemorat apud veteres ita nominibus factam esse obligationem, vt is, qui rem aliquam emtionis, locationis, stipulationis, aut alio titulo (multae enim debitorum sunt causae) sibi obligatam habebat, maioris securitatis gratia, proferret tabulas, quibus debitorem ad perscribendam nominis quantitatem et causam veterem hac intentione vrgebat, vt, missa obligatione veteri, commodior succederet ex literarum subfignatione ciuillis debiti persecutio. Extincta igitur priori obligatione, nascebatur tunc noua, quae ex solis literis substantiam capiebat. Addit Theophilus exemplum huius literarum obligationis, quod licet ad prius genus, hoc est, vt cum Caio loquamur, ad obligationem a re in personam factam, tantum pertineat, tamen et verbis et literis solennibus eam celebratam esse indicat. Nouando enim poterant contractus qualescunque confirmari. Quicumque debebant, eorum nomina non modo referebantur in tabulas accepti et expensi, vti CICERO r) docet, *expensum*, inquiens, *tulisse non dicit, cum tabular recitat*, sed et in chirographa, adhibitis testibus et parariis. Certe SENECA s) scribit, cum nomina fiant, interponi pararios, signatores aduocari, et chirographa dari. Melius adhuc rationem, qua Romani talem obligationem tractarunt, discimus ex eodem SENECA t): *utinam*, inquit, *persuadere possemus, vt pecunias creditas tantum a uolentibus acciperent: utinam nulla stipulatio emptorem uenditori obligaret nec pacta comentaque impressis signis custodirentur:* sides

p) lib. III. Tit. XXI.

q) in iurispr. anteiust. p. 163.

r) orat. pro Q. Rosc. Com. cap. 5.

s) de benef. lib. II. c. 23.

t) ibid. lib. III. c. 15.

fides potius illa seruetur et aequum colens animus! Sed necessaria optimis praetulerunt et cogere fidem, quam spectare malunt. Adhibentur ab utraque parte testes, ille per tabulas plurium nomina, interpositis parariis, facit, ille non est interrogatione contentus, nisi rerum manu sua tenuit. O turpem humano generi fraudis ac nequitiae publicae confessionem! Annulis nostris plus quam oculis creditur. In quid isti viri ornati adhibiti sunt? In quid imprimunt signa? nempe ne ille neget accepisse se, quod accepit. Eleganter IAC. RAEVARDVS^{u)} per viros ornatos, qui illas tabulas signabant, intelligit equites Romanos, quibus praesentibus in urbe hoc factum sit, et opinatur, Senecam de chirographo loqui, cui plures subscripserint. Sed notandum est, a Romanis plerosque contractus atque adeo conuentiones in scriptum redactas, neque tabulis subscriptas, sed simul, quid gestum, in suos codices relatum fuisse. Veniunt eiusmodi cautiones sub epistolarum nomine, non quod illis ad exemplum epistolarum salutato praeponebatur, vti DVARENO^{x)} visum fuit, ea enim saepius omitebatur, sed quod ex more et vsu frequentiori eadem pene formula conciperetur, qua absens absentem rei gestae admonere consuevit, cuius rei vestigia bene multa apud iuris auctores occurrunt et notata etiam sunt a RAD. FORNERIO^{y)}. Inde etiam factum est, vt qui mutuum pecuniam sumebant, scribere dicerentur, quemadmodum hanc vocem eleganter explicat Scholiastes Horatii, Porphyrio, scribere, inquit, verbum iuris est pro mutuum sumere et rescribere idem, quod restituere, soluere. Rationem huius denominationis reddit DONATVS ad Terentium, quoniam numerationem pecuniae antecedit scriptura. Intelligendus inde non solum HORATII^{z)} versus,

Scriptos nominibus certis expendere numos,

sed et plura veterum et auctorum et ICTORUM loca, in quibus huius vocabuli mentio fit. Quod autem non in solo mutuo, vti nonnulli eruditi sibi persuasum habuerunt, sed et in aliis negotiorum causis, quarum exempla ponit THEOPHILVS, locum sibi vindicauerit ista

B 2

nomi-

u) Var. lib. III. c. 1.

y) rer. quotid. lib. II. c. 7. infert. Ottonis thes. iur. t. II. p. 167.

x) lib. I. annu. disp. c. 45.

z) lib. II. Epist. I. v. 105.

nominum subscriptio; eius rei testimonium in emtione venditione conspicuum proferre possumus e CICERONE ^{a)}). Quemadmodum vero ex iis, quae disputata sunt, satis liquet, per literarum obligationem ea, quae Theophilus describit, ratione initam, et quam Caius a re in personam factam dicit, veram debiti nouationem celebratam esse; ita interdum quoque delegationem per illam induci potuisse, discimus ex eodem Caio. Id enim eius verba volunt: *litteris obligatio a persona in personam fit, uti satis docuerunt Cuii interpretes. Debitorem per literas obligare poterat creditor ad soluendum ei, cui ipse debebat, cuique eum delegabat, adeoque in suum locum substituebat.* Scribit enim VLPIANVS ^{b)}, *delegare scriptura, vel nutu, ubi dari non potest, debitorem suum quis potest.* Ita etiam lucem capit locus HORATII ^{c)}

Scribe decem a Nerio: non est satis: adde Cicuta

Nodosi tabulas centum: mille adde catenas.

Effugiet tamen haec sceleratus vincula Proteus.

Cum rapies in ius malis ridentem alienis;

Fiet aper, modo auis, modo saxum, et cum volet, arbor.

Si male rem gerere insani est; contra, bene sani:

Putidius multo cerebrum est, mihi crede, Perilli

Distantis, quod tu nunquam rescribere possis.

Licet enim, innuit poeta, omnem diligentiam in debitoris fide adstringenda adhibeas, ipsumque quasi vincum teneas: licet illum cogas syngrapham dare, qua sestertia decem a Nerio argentario tibi, te iubente, perfoluta esse testetur: licet tabellas iurisque formulas alias alii adicias, quibus aequae ac insignis ille litigator, Cicuta, eum irretias: nihilo minus iste ex his laqueis sese expediet, et si forte ad tribunal iudicis pertraxeris; tunc de tua credulitate nequiter ridens omnium in se oculos vertet instar Protei cuiusdam, qui nunc in aprum aut auem, nunc in arborem aut saxum mutabatur. Caeterum quoniam, auctore Theophilo, stipulatio, quae literarum obligationem, nec semper tamen, antecedere solebat, saepius in scripturam redigenda erat, enata inde

^{a)} lib. III. de offic. c. 14.

^{b)} l. 17. D. de nouat. et delegat.

^{c)} lib. II. Serm. III. v. 69.

inde est scripturae proprietas, cuius mentionem facit C A I V S d) et P A V L V S e) non figura literarum, inquit, sed oratione, quam exprimunt literae, obligamur: quatenus placuit, non minus valere, quod scriptura, quam quod vocibus, lingua figuratis, significaretur. Rectissime hanc legem interpretatus est C V I A C I V S, qui tradit, eam agere de literarum obligatione, quae ex argentariorum siue mensae scriptura, siue literis est, non de ea, quae ex cauta et non numerata pecunia nascitur, quicquid etiam obganniant alii, qui ne de ea quidem, sed de quantis obligatione scripta legem praecipere contendunt. Et hanc, quae nominibus fiebat, literarum obligationem non in usu esse dicit Iustinianus. Sua nimirum aetate ista nomina 'abolita' erant. Translato enim Constantinopolim imperio mos Graecorum receptus fuit, ut sygraphis veterentur, hoc est, cautionibus utriusque contrahentis manu subscriptis atque obliquatis, quas sygraphas, ut posterior aetas *συμβολαια* vocavit, ita Latini imprimis sub instrumentorum et cautionum nominibus intellexerunt, voce generali ad chirographa producta, qua de re fusius disputat S A L M A S I V S f). Iustinianus igitur, sublata antiqua nominum obligatione, nonam induxit, ut, si quis chirographo seu manu emissa cauerit se debere pecuniam, quam non accepisset, maneret adhuc per aliquod tempus obligatus. Ac primum quidem contra iuris veteris auctoritatem ex constitutionibus principalibus inualuit, ut privata haec chirographa firmitatem haberent, dummodo intra tempus praestitutum exceptio non numeratae pecuniae haud opponeretur. Requirebatur nimirum, ut cautio emissa temporis quinquennalis silentio confirmata esset. Ita habet constitutio A V R E L I I Caesaris servata in fragmento codicis H E R M O G E N I A N I g) his verbis: *ex cautione non numeratae pecuniae, non anni, sed quinquennii spatio desicere, nuper censuimus.* Illud ipsum vero tempus dicit Imp. Iustinianus per constitutionem suam coartatum esse. Mutavit nimirum in biennium, neque vlllo modo post hoc querelam introduci voluit. Rescribit A. Mennae P. P. eum in modum h): *in contrahibus. in quibus pecuniae, vel aliae res numeratae, vel da-*

B 3

d) l. 2. D. de obl. et act.
e) l. 38. D. eod.
f) de mod. vsur. c. 10.

g) l. 14. C. de cauta et non num.
pec. add. l. vi. C. Theod. si cert. per.
chirogr.

h) l. 14. C. de non num. pec.

tae esse conscribuntur, non intra quinquennium, quod antea constitutum erat; non numeratae pecuniae exceptionem obtinere possit, qui accepisse pecunias, vel alius res scriptus sit, vel successor eius; sed intra solum biennium continuum, ut eo elapso nullo modo quarela non numeratae pecuniae introduci possit: his scilicet qui propter aliquas causas specialiter legibus expressas etiam elapso quinquennio in praeteritis temporibus adiuvabantur, etiam in posterum, licet biennium pro quinquennio statutum est, eodem auxilio potituris. Qui Iustiniani Imp. constitutiones, quibus ius civile potissimum vel corripuit vel mutavit, peculiari commentario, sed docto et eleganti, complexus est FRANCISC. BALDWINVS 1); is longae huius de exceptione non numeratae pecuniae constitutionis subscriptionem, diem et Consulem contendit deconsiderari. Suspiciatur editam esse anno imperii Iustiniani secundo. Cur hac diuinatione opus fuerit Balduino, ego quidem non video? In optima quaque Constitutionum Imperialium editione legitur scriptio haec: DAT. CAL. IUL. CONSTANTINOPOLI D. N. IVST. A. II. CONS. Eodem igitur tempore, quo legem vltimam Codicis de dote cauta non numerata datam fuisse recte probauit Balduinus, scripta et promulgata est. Redeo ad ipsam Iustiniani constitutionem, vi cuius noua, quae solennia verba non requirit, neque ex numeratione aut stipulatione literis facta oritur obligatio, tum contrahitur, si quis scripto alteri confessus sit, se ei certam pecuniae summam ex causa mutui debere, quam tamen non accepit, quod scriptum, vel quam confessionem, quam cautionem intra biennium non retractauit. Primum igitur ad hanc literarum obligationem, quae nunc contractus chirographarius audit, contrahendam requiritur, ut quis scripto confessus sit se debere, quod non debebat. Non ex acceptatione pecuniae, sed ex literis et confessione scripta, vna et sola huius contractus propria causa, oriebatur haec obligatio. Docet hoc, qui discrimen inter chirographa et syngrapha, licet ob mutationem rei a Iustiniano factam ad literarum obligationem intelligendam nihil faciat, tradit, ASCONIUS PEDIANVS 1) *inter syngraphas, inquit, et caetera chirographa hoc interest, quod in caeteris tantum, quae gesta sunt, scribi solent, in syngraphis etiam contra fidem veritatis pactio venit, et non numerata quoque pecunia, aut non integre numerata pro temporaria voluntate hominum scri-*

1) in Iustiniano p. 20. edit. Basil.

k) ad, Cic. Verrin. l. c. 36.

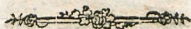
bi solent more insitutoque Græcorum: et cæteræ tabulae ab una parte seruari solent syngraphæ signatæ utriusque manu, utriusque parti seruandæ traduntur. Ratio erat, quia Romani, circa numos elocandos diligentissimi, in negotiorum contractibus, ut GELLIVS ait ^{l)}, maximeque in pecuniæ mutuatitiæ vsu atque commercio fidem sanxerant. Quod autem peculiarem et proprium contractum ista literarum obligatio constituat, cum ex ipsis Institutionibus h. t. ubi discretis verbis Theophilus scribit *ἀντὶ δὲ* (sc. obligatio) *ἐκ τοῦ ἐν γράμματι εἶναι τὴν ἀνομιαν ἐδέξατο*, tum ex alio loco ^{m)} cognoscitur, quo contractuum verorum species in reales, verbales, literales, et consensuales a Iustiniano recensentur. Quodsi igitur in Digestis ⁿ⁾, ubi tres tantum contractuum species commemoratur, ita, ut, antequam Bachouio, contractus literalis sub reali contineatur, nulla eius mentio facta est: non statim sibi in Institutionibus et libris aureorum, e quibus fragmentum illud depromitum est, Cæsam repugnare dici potest, vii nonnulli opinati sunt. Specialem enim formam habet iste contractus ab aliis diuersam, quæ e scriptura substantiam capit. Positis his, in apriico est, quid de iis statuendum sit, qui huius contractus fundamentum in enumeratione quaerunt. Certum est exploratumque, antiquioris literarum obligationis, quæ nominibus fiebat, fundamentum solam scripturam fuisse. Quia abrogata et a Triboniano in iis Digestorum locis, ubi occurrebat, expuncta, etiamsi non iam in vsu esset, tamen, cum in eius locum succederet contractus chirographarius, remansit illud, vnde omne hoc negotium, vii in nominum obligatione, vim suam nanciscebatur, h. e. scriptura. Accedit, quod discretis verbis Iustinianus dicit ^{o)} in contractu chirographario scripturam non solum obligare, sed etiam obligationem ex ea nasci. Quid? nonne creditor post biennium a probatione, enumerationem factam esse, liberatur? nonne hoc contractu, quotquot scribunt, omnes, dummodo scripserint, ne exceptis quidem iis, qui nihil acceperunt, obligantur? nonne eo ipso, quod sola scriptura obliget, discrimen inter chirographum et mutuum constituitur? Frustra igitur philosophantur, qui contentum obligationem hanc ex præsumto mutuo descendere. Neque enim promissio literalis, neque spes mutui accipiendi, ad quod nume-

ratio

l) Noët. Att. lib. XX. c. i.
m) §. vii. l. de obl.

n) l. i. D. de obl. et act.

o) pr. l. de lit. obl.

ratio requiritur, dici potest mutuum, quod ipsae leges confirmant. Certe de pignore statuerunt SEVERVS ET ANTONINVS IMPP. sua constitutione p): *Si pecuniam tibi non esse numeratam, atque ideo frustra cautionem emissam asseris, et pignus datum probaturus es, in rem experiri potes. nam intentio dati pignoris neque redditae pecuniae, non aliter tenebit, quam si de fide debiti constiterit. Eademque ratione veritas seruetur, si te possidente pignus adversarius tuus agere coeperit.* Pari ratione in dote etiam locum sibi vindicat literarum obligatio. Eidem illi Mennae, ad quem data est constitutio, qua de iam diximus, rescribit IVSTINIANVS q): *in dotibus, quas dotas esse dotalibus instrumentis conscribi moris est, cum adhuc nulla datio, sed pollicitatio tantum subsoluta sit, liceat non numeratae pecuniae exceptionem opponere, non solum marito contra uxorem, vel eius heredes, morte mulieris, vel repudio, dissoluto matrimonio, sed etiam heredibus mariti, cuius morte dissolutum est matrimonium: Socero etiam, vel eius heredibus, si cum filio suo dotem suscepisse dotalibus instrumentis scriptum sit: omnique personae, quam dotem suscepisse una cum marito conscribitur, et eius similiter heredibus, ita tamen, ut intra annum tantum continuum a morte mariti, vel mulieris, vel missione repudii computandum ea licentia detur.* Et ne nimia excitantes lecturis fastidium creemus, vnum adhuc emtionis venditionis exemplum adiciamus, unde, si ita actum sit, e sola scriptura vim fortiaur emtio, si perscripta fuerit. Verba haec sunt r): *in iis emtionibus et venditionibus, quae scriptura conscribuntur, non aliter perfectam esse venditionem et emtionem constitutum, nisi et instrumenta emtionis fuerint conscripta, vel manu propria contrahentium, vel ab alio quidem scripta, a contrahentibus autem subscripta, et si per tabellionem sunt, nisi et completiones acceperint, et fuerint partibus absoluta.* Equidem contractus tali ratione initus non sit contractus consensualis, de quo nobis sermo est, sed manet contractus consensualis. Placuit solum in scriptis contrahi. Sed ita cogito. Si instrumento hoc, quod emtionem necessario opus est ad perficiendum hoc, in quod partes consenserunt: nullum dubium est, quin, cum contractus chirographarius, nisi literae

rae

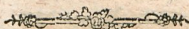
p) l. 1. C. si pign. com. numeratio pec. secuta non fuerit.

q) l. 3. C. de dote caut. non num.
r) §. 1. l. de emt. et vend.

rae intervenierint, nullam vim exserere, nullam obligationem inducere possit, quo discernatur simul et ab aliis contractibus, et a mutuo, quod ex sola rei traditione substantiam capit, adeoque in numeratione pecuniae conspicitur, quia, inquam, eius fundamentum in scriptura ponendam sit, siue chirographo, siue alio instrumento debiti confessionem contrahentes fecerint. Atque haec obligatio dicitur obligatio literarum, quia ex ipsis solis literis et ex sola scriptura nascitur, nec potest dici obligatio re, vel verbis, vel consensu. Non re, quia obligatio non contrahitur re, nisi ipsa numeratione, pecunia autem non numerata fuit: non verbis, quia ad talem obligationem non requiruntur, nec interveniunt quaedam verborum solemnia: non denique consensu, quia praeter consensum accessit scriptura. Caeterum hoc per se intelligitur, quod mutuis adesse debeat consensus et eius, qui scriptum tale tradit, et eius, qui illud accipit, quoniam sine conventionem et sine consensu non potest esse contractus. In hac literarum obligatione requiritur porro, ut facta sit confessio debiti, non cuiusvis, sed mutui accepti. Quod ut facilius intelligi possit, sciendum est, non cuiuslibet chirographi aut cautionis eam vim esse, ut constituentem obliget. Sunt enim quaedam cautiones et confessiones debiti plane inutiles, quales sunt, quae causam debendi non continent, quas indifferetas vocant, ubi scilicet quis confessus est, se debere, nulla nominatim expressa causa, propter quam debeatur. Caeterarum etiam, quae certam debendi causam habent, licet vtilis sint, tamen non omnium una est vis, unus effectus. Quaedam ad probationem tantum rei que gestae fidem valent, nunquam ad obligationem: quaedam vim obligationis habent, nunquam probationis solius. Prioris generis sunt omnes confessiones, quae non sunt de pecunia mutua: posterioris sola cautio pecuniae creditae et numeratae, quae ita comparata est, ut obligationem inducat. In illis quidem, si quis scripserit, se debere ex causa emtionis, locationis, transactionis et id genus, non potest vi exceptione non numeratae pecuniae, quia, etiamsi fateatur scripturam a se profectam, sed neget, pecuniam numeratam esse, scripturae standum est, donec apertissimis argumentis rem aliter gestam esse probet. Aliter in mutuo, frequentius in eo accidit, ut captiosa sit cautio propterea, quod spe eius obtinendae

C

soleat

soleat emitti ante numerationem. Ob singularem, qua in Theodoram suam captus tenebatur, factorem, et quo occurreret eius modi fraudibus, maritis etiam hoc indulsit Iustinianus Imp. ut ad doctam cautam, cum ante eius traditionem nonnumquam cautio emissa sit, exceptionem istam porrigeret, ut pluribus habet eius constitutio paulo ante exposita. Pecuniae autem appellatione etiam caeterae res intelliguntur, in quibus mutuum consistit. Hoc volunt verba constitutionis nostrae: *in contractibus, in quibus pecuniae vel aliae res numeratae vel datae esse conscribuntur, non numeratae pecuniae exceptionem obicere possit, qui accepisse pecunias vel alias res scriptus sit.* Ultimo tandem loco tenendum est, pertinere etiam ad efficacem literarum obligationem, ut cautio emissa biennii silentio confirmata sit. Neque enim continuo, ut quis scripto confessus est, se pecuniam mutuum accepisse, aut sibi numeratam esse, literis obligatur, licet saepius eueniat, ut spe futurae numerationis, ne, qua indigent, pecunia frustrentur, quam nondum acceperunt, debitores consiteantur et ad nutum creditoris eiusmodi cautiones componant. Quod si igitur emissa hac cautione pecuniae sibi numeratae, licet reuera non fuerit intra biennium tali exceptione non utatur debitor: obligabitur solius scripturae vi ac ratione in eam summam, quam confessus erat cautione, se accepisse, et ad soluendam eam adstringetur. Manifeste hoc tradit IMP. ALEXANDER *): *Si intra legibus definitum tempus, qui cautionem exposuit, nulla querimonia usus defunctus est: residuum tempus eius heres habebit tam aduersus debitorem, quam aduersus eius heredem. Sin autem defunctus est, exceptio non numeratae pecuniae heredi aduersus heredem eius perpetuo competit. Sin vero legitimum tempus excessit, in querimonia creditore minime deducto, omnimodo heres eius, etiamsi pupillus sit, debitum soluere compellitur.* Neque amplius quaeritur, an pecunia numerata fuerit, nec ne; sed scriptura iuris auctoritate pro veritate habetur. Ipsum hoc biennium, quod continuum est, currere incipit a tempore emissae cautionis, in quo tamen obseruan-

*) l. 8. C. de non num. pec. add. l. 14. cod.

servandum venit, quod non currat haec praescriptio minoribus viginti quinque annis, magis adhuc, quod etiam maiores, qui per iustam absentiam querelam mouere non potuerunt, aduersus exceptionem emissam in integrum restituantur. Intra biennium autem, ex quo emissam fuit cautio, tantum abest, ut obligationem inducat, ut potius ne ad probationem quidem proficit. Elapso hoc tempore, contra communes iuris regulas invaluit, ut propter exceptionem vel querelam non numeratae pecuniae, ipsam creditorem oneret haec obligatio necessitate probandi, numeratam esse a se pecuniam. IMP. ANTONINVS enim ¹⁾, *si ex cautione tua*, inquit, *licet hypotheca data, comeniri coeperis: exceptione opposita, seu doli, seu non numeratae pecuniae, compellitur petitor probare pecuniam tibi esse numeratam: quo non impleto absolutio sequetur.* In Saxoniae Electorali, quidni enim hoc gratificemur iis, qui vsu forensi animum delectant? si post biennium proferatur haec exceptio non numeratae pecuniae, in reconventionem reicitur, et debitor, recognito chirographo, solvere tenetur, nisi statim docere possit, pecuniam sibi non esse numeratam. Habet enim Ordinatio Processus recognita ²⁾: *wie wir denn insonderheit mit Aushebung dessen, was sonst in denen Rechnen deswegen enthalten, auf die exceptionem non numeratae pecuniae, wenn solche nicht gleichfals auf obige Maasse in continenti liquid ist, hiermit erstrecket, und das selbige in processu executiuo wider klare Brief und Siegel in Zukunft weiter gar nicht gestattet haben, dabingegen aber, wenn dieselbe nachgebenas in der Reconvention*

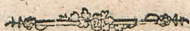
C 2

vention

1) l. 3. C. de non num. pec.

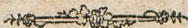
2) in append § 8. p. 305 cf. Illustris C. G. KÜSTNERVS, vir, omni nostra laude maior in doctiss. addit,

ad librum vtilissimum: GRÜBNER'S Discours zur Erläuterung der Chur-Sächs. Process Ordnung, Leipz. 1760. p. 546,

vention ausgeföhret würde. Wider-Beklagter auf die in §. 4. et 7. gesetzte Maaße bestrafet werden solle, anbefohlen haben wollen. Proposita nimirum poena haec, ut, si probatum fuerit, infortiationem temere et trahendae litis causa factam, quarta parte quantitatis, in libello expressae, is, qui infortias iuit, multetur, cuius pars tertia vna iudici, altera aëtori, tertia prochorotheo Waldhemensi attribuenda: pauper vero carcere aliane poena arbitraria afficiatur, et qui ignorasse se tempore negationis numerationem iuret, in expensas damnentur. Caeterum inre ciuili ad retractandam intra biennium cautionem alia adhuc confitenti remedia prodita sunt, condictio sine causa, aut ob causam dati, causa non secuta, ad repetendum chirographum, quae alias *) indebitae quantitatis scripturae condictio vocatur; deinde etiam querela, seu denunciatio, aut protestatio non numeratae pecuniae, quae in scriptis fieri debet, quo debitor perpetuam inde exceptionem consequatur.

*) l. 3. C. de cond, indeb.

U 078

ULB Halle

3

005 361 494

1782, 28

DE

ERRATA

CAUTIONE

VICTORVM ORDINIS
CTORITATE

AESIDE

O CORNELIO
CKMANNO

IL. CIOIO CCLXXXII

DISPVTABIT

VCTOR

VS VANSELOW

ENA • LVSATVS

LIPSIAE,

MEBAT HOLLE.

Farbkarte #13

B.I.G.

